

Svētdiena, 25. februāris, plkst. 15.00
Liepājas koncertzāle "Lielais dzintars"

OKSANA NIKITJUKA.
SAULESPUĶU CEĻŠ

Oksana NIKITJUKA | *Оксана НИКИТЮК* – balss
Herta HANSENA – klavieres

PROGRAMMA:

I daļa

“**Ai, tur kalnos**”, sena tautas melodija no Bukovinas reģiona

“**Visi kalni ir zaļi**”, sena tautas melodija no Volīnijas apgabala

Lielās Piektdienas dziedājums no 16. gs. baznīcas rokrakstiem

Tetjana JAŠVILI (1980) “Debesu ķēniņš” un “Šūpldziesma” no cikla “Dziesmas no bumbu patvertnes”

Larisa IVANENKO (1973) divas ukraiņu tautas dziesmu apdares – “Roze”, “Tumša nakts”

Volodimirs ZAHORCEVS (1944–2010) “Sakāmvārdi”

Starpbrīdis: 20 minūtes

II daļa

Pauls DAMBIS (1936)

“Jaungada dziesma”, “Talkas dziesma”, “Garām laidu kumeliņu”,

“Mēnesnīca zvaigznes skaita” no cikla “Divpadsmit dziesmas balsij un klavierēm” ar latviešu tautasdziesmas vārdiem

Ruta PAIDERE (1977) “Es redzēju jūriņā”

Orests SILABRIEDIS (1971) “Naktsvijole”

Evija SKUĶE (1992) “Es skatīšos”

Gundega ŠMITE (1977) čigānu tautasdziesmas “Precē mani čigānzēn” apdare

Līva BLŪMA (1994) “Lāsumainie spārni”, “Dzeguzes dziesma”, “Bagātība” no cikla “Aka debesīs”, pirmatskaņojums

Ideja Liepājas koncerta programmai radās kā atbilde manas dzīves situācijai un kaislībai pret tautas mūziku. Ukraiņu tradicionālā dziedāšana ir sirdslieta, ar ko vēlos dalīties. Savukārt, dzīvojot Latvijā, mani ieinteresējusi arī latviešu folklorā un valoda. Šajā programmā nolēmu apvienot latviešu un ukraiņu tautas mūziku, to atklājot gan tradicionālā veidolā, gan laikmetīgo komponistu skatījumā. Ilgus gadus ukraiņu tradicionālā kultūra tika atstāta pabērna lomā, klusi gaidot, kad tā kļūs par likumsakarīgu nepieciešamību ukraiņu komponistu darbos. Un šajā programmā izskanēs ne tikai aranžējumi, bet arī oriģinālmūzika, ko caurauž tautas mūzikas intonācijas, ritmi, teksti un filozofija, un kas izaugusi no tautas dziesmu un deju estētikas. (Oksana Nikitjuka)

Koncerta ievadā skanēs divas ukraiņu tautas melodijas bez pavadījuma. **Oj, tam na gori** (“Ai, tur kalnos”) – pierakstīta Bukovinas reģionā Ukrainas rietumu daļā, netālu no Rumānijas, un stāsta par diviem baložiem (ukraiņu tradīcijā – patiesas un naivas mīlestības simbols), kas dzīvo kalna galā, zīdainā zālē. Viņi mīlēja un skūpstījās, bet kādu dienu mednieks nogalināja balodi (zēnu) un sagūstīja balodi (meiteni). Viņa nepieskārās sarūpētajam ūdenim un ēdienam, bet katru dienu devās kalnos, lai meklētu savu mīloto. Reiz viņa satika balodi, kura spalvas un dūnas bija līdzīgas meklētajam draugam, bet balss – pavisam cita.

Dziesma **Usi hori zelenijut** (“Visi kalni ir zaļi”) pierakstīta Volīnijas apgabalā, Polijas reģionā, netālu no Luckas. Šis reģions ir bagāts dialektiem, melodijām un tradīcijām. Un lai arī dziesmu teksti bieži ir raupji, ironiski un pat biedējoši, pašas dziesmas pauž dzīves skaistuma, ģimenes laimes un saskaņas ideju.

Lielās piektdienas dziedājums jeb pants no 16. gadsimta ukraiņu baznīcas grāmatas (*Irmologion*) atrodams rokrakstā. Pati melodija vairāk līdzinās monodijai un tā tiek dziedāta tautiskā manierē.

Cikls “Dziesmas no bumbu patvertnes” tapis drīz pēc kara sākuma, 2022. gadā. To autore **Tetjana Jašvili** raksta: “Bēgot no raķešu apšaudes Kijevas priekšpilsētā, mana meita un es devāmies uz mūsu nama pagrabu. Bija ap pusnakti. Starp cilvēkiem redzēju vairākas jaunas māmiņas ar zīdaiņiem; izvilkti no siltas gultas, viņi raudāja. Raudāja arī pieaugušie. Bezpalīdzības raudas, sastingušas klusas bailes, sprādzieni ārā – tas viss noslīka mātes balss maigajās skaņās, ieaijājot mazuli. Šī pieredze izmainīja mani uz mūžu. Dziesmas, ko dzirdēsiet, veltītas Ukrainas māšu drosmei. Mana māte brīnumainā kārtā izglābās no aktīvas karadarbības. Severodoņecka, no kurienes nāku, atrodas Austrumukrainā. Laikā, kad sākās pilna mēroga karš, mana māte bija tur, bez telefona sakariem, bez elektrības un ūdens, bez stikliem logu rūtīs pie -13 °C sala. Zaudējuši visu, mēs ieguvām BRĪVĪBU.”

Larisa Ivanenko ir labi pazīstama ukraiņu pianiste, mūzikas pedagoģe un komponiste. Viņas apdarinātas izskanēs divas ukraiņu tautas melodijas. Savukārt **Volodimirs Zahorcevs** pieder Kijevas avangarda pārstāvju paaudzei. Viņš absolvējis Kijevas konservatoriju, studējot pie Borisa Ļatošinska. Studiju pirmajā gadā Zahorcevs komponējis vokālo ciklu balsij un klavierēm "Sakāmvārdi", izmantojot spilgtus un kodolīgus tautas izteicienus ukraiņu valodā.

Pauls Dambis (1936) ir viens no savas paaudzes radikālākajiem skaņražiem latviešu komponistu saimē, kurš latviešu tautas mūzikas intonācijas jaunradē salāgojis ar 20. gadsimta kompozīcijas tehnikām un renesanses mākslu. Dambis komponējis dažādos žanros – sacerējis trīs operas, vairākas oratorijas un kantātes, koncertu klavierēm un kamerorķestrim, flautai, vijolei, balsij un kamerorķestrim. Taču komponista spilgtākie paraugi tapuši kormūzikas un vokālinstrumentālās mūzikas žanrā.

Cikls "Divpadsmit dziesmas balsij un klavierēm" radies 1985. gadā. Visām dziesmām Dambis izmantojis tautasdziesmu vārdus un radījis tām savu oriģinālmelodiju, savukārt pašu ciklu veltījis Krišjānim Baronam 150. dzimšanas dienā.

Komponiste **Ruta Paidere** (1977) mūziku studējusi Latvijā, Vācijā un Anglijā, bet kopš 2016. gada ir profesore Hamburgas Mūzikas un Teātra augstskolas mūzikas teorijas un kompozīcijas katedrā. Viņa komponējusi visdažādākajiem mūziķu sastāviem un solo māksliniekiem, kuri Rutas mūziku atskaņojuši Latvijā un citur Eiropā. Ruta Paidere publicējusi esejas par atšķirīgām tēmām Latvijas presē. Savukārt viņas kompozīcija "Tempera" stīgu orķestrim ir bijusi nominēta Lielajai Mūzikas balvai.

"Es redzēju jūrīnā" ir neliela atmosfēriska miniatūra balsij un klavierēm, kura gan žanra, gan harmoniskās valodas un atmosfēras ziņā ir drīzāk netipisks manas mūzikas paraugs, jo tapusi kā pasūtījuma darbs politiskā kontekstā 2013. gadā. Tautas dziesmas tekstu raksturo netverams vieglums un netveramas skumjas vienlaikus, akcentējot, ka nekas nav tāds, kādu to esam iztēlojušies. Šīs domas muzikālajā pārnesumā trūkst jebkādu zemo reģistru, visu procesu pavada klusi *virpuļi* klavieru partijā un klasteru formātā summētas pavisam vienkāršas harmonijas. Balss partija iezīmē šķietamu attīstību uz priekšu, galu galā tomēr neatbildot ne uz vienu jautājumu. Iespējams, tikai atstājot caurspīdīgas pēdas gaisā." (Ruta Paidere)

Mūzikas pētnieks, žurnāla "Mūzikas Saule" galvenais redaktors, žurnālists, programmu vadītājs kanālā Latvijas Radio 3 "Klasika", arī koncertu vadītājs un lektors **Orests Silabriedis** 90. gadu pirmajā pusē, ļaujoties jaunības radošām vēsmām, sacerējis vairākas dziesmas un dziesmu ciklus. Tie bija veltīti un iecerēti dziedātājai Ievai Paršai, kura tajā laikā no diplomētas kordiriģentes pamazām pārkvalificējās par dziedātāju.

"1994. gada rudenī leģendārajā kafejnīcā "Galerija M6", kuras kādreizējās telpās drīz ieviesīsies Rakstniecības un mūzikas muzejs, notika koncerts. Tā scenāriju un režiju veidoja topošā režisore Zane Kreichberga, bet jaunie mūzikas autori – Mārtiņš Tauriņš un Orests Silabriedis – satikās ar jaunajiem dzejniekiem Ievu Rupenheiti, Ingunu Jansoni, Andri Akmentiņu un Jāni Elsbergu. Šis bija

aizsākums draudzībai mūža garumā un pie viena arī pirmā reize, kad publiski tika prezentētas Oresta Silabrieža solodziesmas. Atsauksmes bija dažādas: no "jā, paldies, bija interesanti" līdz "un tad iznāca sieviete un sāka izkliegt savas ciešanas". Impulss šādai sadarbībai bija vēlme uzzināt, ko cits par citu domā dažādu mākslas jomu pārstāvji, un turpinājums izvērtēt vairākos visu mākslu dienas "Vērsis uz jumta" seansos Rīgā un Pedvālē.

Orests Silabriedis rakstīja dziesmas ar visu četrus augstāk nosaukto dzejnieku pantiem, un Ingūnas Jansones dzeja iegūla opusos "Rudens" un "Naktsvijole". Ingūna Jansone (1963–2009) bija mīļš draugs, lieliska tulkotāja un dzejniece, kuras poētiskajai valodai raksturīgas gan ironiskas, gan vēstošas, gan simboliskas noskaņas izteikti jutekliskā un vienlaikus gudri vērojošā attieksmē. (Orests Silabriedis)

Komponiste **Evija Skuķe** tautas dziesmai pievērsusies vairākkārt, komponējot korjiem un balsij ar pavadījumu. Viņas darbi godalgoti Latvijas mūzikas vidusskolu audzēkņu radošajā kompozīciju konkursā, bet skaņdarbs *Trans(s)* stīgu kvartetam ieguvis pirmo vietu starptautiskajā kompozīciju konkursā *Città di Udine X* Itālijā (2014). E. Skuķes mūzika skanējusi Arnolda Šēnberga centrā Vīnē, Nīderlandē, Itālijā, Krievijā, Japānā. Šobrīd Evija ir Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas solfedžo, polifonijas un mūzikas teorijas skolotāja. Savulaik Evija absolvējusi Rīgas Doma kora skolu, kur kompozīciju studējusi pie Paula Dambja. Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā kompozīcijas ceļu turpinājusi pie Pētera Vaska, bet Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā zināšanas papildinājusi Selgas Mencēs un Jāņa Petraškeviča klasē, iegūstot maģistra grādu kompozīcijā. **"Es skatīšos tavā elpā uz stikla"** ir pirmās rindas vārsmas no Velgas Kriles dzejoļa bez nosaukuma. Dziesma ir noslēdzošā daļa ciklam "Trīs mīlestības dziesmas", ko Evija Skuķe komponējusi pēc latviešu dziedātājas Vizmas Zvaigznes-Šenkas pasūtījuma.

Gundega Šmite ir starptautiski atzīta komponiste, kuras darbus atskaņojuši pasaulē ievērojami kori un ansambļi. Viņas mūzika regulāri skan koncertos gan Latvijā, gan ārzemēs. Lai arī Gundega Šmite rezidē Grieķijā, kopš 2008. gada viņa ir Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas pieaicinātā docētāja. 2013. gadā Gundega Šmite ieguva doktora grādu (PhD) ar novērtējumu *cum Laude*, aizstāvot disertāciju par mūzikas un teksta mijiedarbi latviešu komponistu kormūzikā. Dziesma **"Precē mani, čigānzēn'!"** ir rakstīta čigāņu valodā ar tautas dzeju; tā aizgūta no etnomuzikoloģes Ievas Tihovskas zinātniskā pētījuma – disertācijas, kas pārtapusi zinātniski monogrāfiskā izdevumā "Īsta čigāņu mūzika". Dziesma vēsta par čigāņu meiteni, kura bēg no tēva, jo viņš neļauj jaunajai meitenei precēt izredzēto. Kompromiss tiek rasts un galu galā tiek svinētas lustīgas kāzas. Dziesmas raksturā ietvertas gan meitenes žēlabas par grūto likteni, gan nevaldāmi līksmu svinību gaisotne.

Līva Blūma ir Valsts Akadēmiskajā kora "Latvija" māksliniece un komponiste. Reizēm, atbildot uz jautājumu par savu nodarbošanos, Līva teic, ka ir grūti nodalīt – komponiste, kura dzied, vai dziedātāja, kura komponē. Viņa absolvējusi Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas bakalaura kursu, bet maģistra grādu kompozīcijā ieguvisi Džonsa Hopkinisa universitātes Pībadija institūtā ASV.

Cikls "Aka debesīs" ar ukraiņu un latviešu tautas dziesmu tekstu ir svaigi pabeigts un Liepājā piedzīvos pirmatskaņojumu. Tā radīšanas centrā ir vēlme pašķirstīt latviešu un ukraiņu folkloras lappuses, lai novērotu, ko par dziedāšanu un attiecībām ar dabu vēsta abu tautu bagātīgais mantojums. Pirmā daļa "Lāsumainie spārni" ir ukraiņu tautasdziesmas "*Perepilka*" apdare, kas caur putnu sarunām atklāj pieaugšanas stāstos neiztrūkstošo māju pamešanu, kurās nekad nav iespējams atgriezties. Otrā daļa "Dzeguzes dziesma" pēta dzeguzes tēlojumu ukraiņu un latviešu tautasdziesmās. Trešā daļa "Bagātība", savukārt sastāv no Līvas Blūmas atlasītām latviešu tautasdziesmām un oriģinālmūzikas, kas uzsver neatkarības un pašpietiekamības nozīmi sevis apzināšanās procesā.

Dziedātāja, diriģente un muzikoloģe **Oksana Nikitjuka** ir Ukrainas Nacionālās mūzikas akadēmijas absolvente (2005). Dzimtajā Ukrainā viņa saņēmusi Goda mākslinieces nosaukumu (2009), 2021. gadā ieguvusi Filozofijas doktora grādu muzikoloģijā, bet gadu vēlāk – grādu orķestra diriģēšanā. Ilgu laiku Oksana bijusi Ukrainas Nacionālā kora "*Dumka*" soliste (2002–2019), bet vēl arvien darbojas kā soliste Nacionālajā ansablī "*Kyiv Kamerata*" (kopš 2019). Šobrīd Oksana Nikitjuka ir Valsts Akadēmiskā kora "Latvija" dziedātāja, kā arī Ikšķiles jauktā kora diriģente un kora "Maska" vokālā pedagoģe. Saites ar Ukrainu nav sarautas arī akadēmiskajā laukā, kur jau kopš 2010. gada Oksana ir Ukrainas Nacionālās Mūzikas akadēmijas lektore.

Ciešā sadarbībā ar sava laika mūziķiem un komponistiem Oksana Nikitjuka Ukrainā iesaistījusies aktīvā koncertdzīvē, kas visai regulāri turpinās arī šodien – pasūtīti un pirmatskaņoti jaundarbi, veidotas koncertu programmas sadarbībā ar Nacionālo solistu ansambli, orķestri *Kyivska Camerata*, Ukrainas Nacionālo simfonisko orķestri, Ukrainas Nacionālā radio simfonisko orķestris, YSOU, Tautas instrumentu orķestri, "*Glasperlenspiel Sinfonietta*" u. c. kolektīviem. Eiropā Oksana koncertējusi ar Bonnas simfonisko orķestri, Parīzes kamerorķestri un kamerorķestri *Sinfonietta Rīga*, sadarbojoties ar tādiem diriģentiem kā Volodimiru Sirenko, Romanu Revakoviču, Oksanu Liņivu, Mihaelu Ščiongaitu, Retu Kazarjanu, Māri Sirmo un sniedzot koncertus Ukrainā, Polijā, Francijā un Vācijā.

Herta Hansena ir aktīvi koncertējoša pianiste, dažādu kameramūzikas projektu dalībiece. Ar viņu kopā vēlas muzicēt gan dziedātāji, gan instrumentālisti. Un nereti koncertu pieteikumos lasāma piezīme – "idejas autore – Herta Hansena". 2013. gadā Herta Hansena saņēma Lielo mūzikas balvu kategorijā "Par izcilu darbu ansablī". Viņa ir sadarbojusies ar dziedātājiem Guntu Gelgoti-Davidčuku, Ievu Paršu, Elīnu Šimku, Rihardu Milleru, Armandu Siliņu. Uzticami saspēles partneri ir bijuši vijolnieks Sandis Šteinbergs, altiste Andra Dārziņa un čellists Ēriks Kiršfelds. Viņa muzicējusi kopā arī ar Ingu Sunepu, Andri Paulu, Maksimu Novikovu, Anriju Pitenu, Aigaru Raumani, *Sinfonietta Rīga* pūtēju kvintetu, Rīgas saksofonu kvartetu un daudziem citiem. Pianiste koncertējusi Latvijā, Lietuvā, Polijā, Rumānijā, Grieķijā, Itālijā, Dānijā, Austrijā, Vācijā.

Herta Hansena ir Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas asociētā profesore, Kameransambļa un klavierpavadījuma klases mācībspēks un Pūšaminstrumentu katedras koncertmeistare. Viņas studenti ir guvuši augstu atzinību starptautiskos konkursos, kuros Herta Hansena piedalās kā koncertmeistare, nereti izpelnoties labākā koncertmeistara diplomu. 2018. gadā Herta Hansena

saņēma Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas un LMT Gada balvu mācībspēkam.